

Rahvanäitelava

Praktiline ajakiri
väiketeatrite lavakunsti arendamiseks

Nr. 3

Ilmub käesoleval aastal 8 numbrit. Abonentidele aastatellimishind Kr. 4.80. Välismaale Kr. 6.— Toimetus ja talitus: S. Karja 19-7. Telef. 201-78 Postkast nr. 335, Tallinn. Posti jooksev arve nr. 58

1931

Julius Heimberg-Kõrreveski †

Käesoleva aasta 8. jaanuaril lahkus meie keskelt noorsoole üldtuntud näitekirjanik ja lavastaja Julius Heimberg-Kõrreveski.

Pikaldane haigus kiskus selle alati naeratava, sõbraliku inimese elust välja ta parimas mehe-eas — alles 46 aastasena. Ta

lahkumine tundub seda valulisem, kui tuletame meele ta väsimatut töötahet teda armastavate noorte keskel.

Julius Heimberg kirjutas suure innuga oma kooliõpetaja-kutsetöö kõrval noorsoonäidendeid, millistest meie noorsoo keskel laialdase populaarsuse on omandand „Kapsatont“, „Kõige tugevam“, „Kratt“, „Õnneliku

särk”, „Vanaema õpetus“, „Kuidas seitse rätsepat Türgi sõtta läks“, „Eidetütar ja taaditütar“ ja mõned väiksemad palad.

Elukutselt juba sattunud noorsoo sekka, oskas Heimberg oma töis ja kirjutusis tabada toone, mis võimukalt tõmbasid kaasa noorsoo. Kõnelemata

algupärandeist, oskas ta isegi ammu-tuntud muinasjutte töötada ümber nii meisterlikult, et noored neist alati leidsid huvitavat ja uut. Võtame näiteks kas või „Kuidas 7 rätsepat...“ Pole kahtlust, et see päälkiri kõigile mudilastele tuttav on, kuid see iseloomude kujutus ja see uuendatud süzhee, mis näidendisse on põimitud Heimbergi poolt, aina suurendab

ja idealiseerib lapse avapiirilist fantaasiat.

Kuid vähe sellest. J. Heimberg-Kõrreveski ei leppind üksnes näidendite loomisega, vaid ta pani enda loodud kujud ka ise lavale elama. Teda tunti noorsoo peres kui hääd ja armastatud lastenäidendite lavastajat. Oma näitetrupiga, mis koosnes kooliõpilasist, võimaldas Heimberg nii mõnelegi oma kasvandikule, ehk küll väikese, kuid siiski näitlejasliku eelhariduse. Ja kuivõrra see õpitud ala hiljem elus kasulikuks kujunes, küllap sellest teab kiites kõnelda nii mõnigi endiseid Julius Heimbergi õpilasi.

Kuid ka täisealisi pole J. Heimberg jätnud unustusse, mida tõendab ta suure lavalise menuga ajaloolik revüü „Lembitu tütar”, milles autor varjunimeks valind „Taaralane”.

Selles näidend-revüüs kajastub kogu eestlaste ajalugu, alates muistsest vabadusest kuni oleviku iseisvuseni. — Kõik need rahvused, kellega eestlasil oma ajaloo-teekonnal tulnud kohata ja sellega oma olemasolu eest tulnud võidelda, on sesse revüüsse põimitud sisse sümbolsete tegelastena.

Seejuures on teos ise ikkagi jäänd lihtsaks, kergelt mängitavaks ja aru-

saadavaks, ning on maalavadel läbi löönd harukordse menuga.

Teda lugedes ja laval mängides võib märgata, millise osavuse, kerguse ja südamliku lihtsusega on siin autor käsitanud ajaloolisi fakte. Kogukas sari laule, mis põimitud revüüsse ja meeletavad elavalt ammumööndund aegu, lasevad oma valiku lihtsuselt märgata, et Heimbergis peitus kirjaniku isiku kõrval ka näitejuht ja lavastaja.

Kui süveneda ta näidendesse, võib märgata, millise andumuse ja armastusega on ta nad viimistelnud, pannes igasse sõnna elama noorsoole vastuõhkuva hoolitsuse ja südamlikkuse. Ei ole imestadagi, kui noored samaga suhtusid temassegi. Ta näidenditel on pääle muu veel see hää omadus, et nad on kirjutatud väga laiapiirilisele noorsoole. Tavaliselt tunneme näitekirjanduses vaid kahte jaotust: lastele ja täiskasvanuile. Tema teoseid võivad aga huviga jälgida kõik, aastatele vaatamata, kuna näidendite süzhee läbistab kesktee, haarates kaasa alaealisi kui ka täiskasvanuid.

Julius Heimbergi mäletavad ta sõbrad — noored — kaua-kaua, seda eriti ta ilusate näidendite kaudu. Nendes elab ta ikka edasi helgena ja armsana kujuna.

Maa-näitelava kunstiküsimusi

I. Üleriiklikul teatritegelaste kongressil ettekantud referaadi kokkuvõte

Chr. Rutoff

Isiklikult aastaid küsimuses ühel või teisel viisil huvitatud olles, tähelepanekuid tehes, ja tegelikult jõudumööda kätt külge panna pütüdes, — on tulnud küsimusega põhjalikumalt tegemist teha.

Mõne aasta eest, II hariduskongressil ligikaudu samale teemale kõneldes, seda teesisteks kokku võttes ja edaspidist käiku elus jälgides, on omandatud teatud distants, kust vaadelda nii praegust seisut, kui ka liikumistempot ja suunda.

Viimaseil aastail on näite- ja lavakunsti alal nii mõndagi tehtud ja korraldatud. Kuid küsimuste pääraskus seisab endiselt surnud punktil ja tõendab endist väidet, et küsimuse otsekohesest, iseseisvast korraldamisest suurt lootut ei maksa, vaid otsustest, kaudsest maad valitsevast üldharidus-poliitikast oleneb.

Praegu on lugu nii, et linnad, kui nad oma teatreid ei toeta, siis vähemalt neilt ka sissetulekut ei oota — neid lõbustusmaksust vabastades, kuid maakonnad, kõnelemata toetusist, maksustavad oma teatreid, nii tuleb ju maanäitelavut nimetada, kuni kahekümneviieprotsendilise maksuga.

Isegi õnnis Vene, keda liias kultuuri-sõpruses süüdistada ei saadud, võttis lõbustusmaksu kümme protsenti üldsissetulekust, aga meie ise, maakultuuri tõstjad, tervelt kakkümmendviis! Kui maanäitelavast jutt on, siis öeldakse teatud iroonia ja muigega, et ega see ole mingi kultuuri-tõstmise abinõu, vaid noorte inimeste endanäitamine, hale ja armas vigurdamine armsale maarahvale. Kuid kas on see antud tingimustes ime? Kas ja otse seepärast ta niisugune polegi ja kas teda seetõttu vähemalt teiste teenistusest vabastada ei tuleks? Kõnelda mingist maa hariduskultuuri tõusust, sellesama hääks kohapäälse jõuga korraldatuult ettekandeilt võtta

viidendik üldsissetulekust üldsusele kulude katteks, siis peab tõesti ütlemat, et asi täiesti liimist lahti on.

Selle vastu on ammuugi protesteeritud, loodetavasti teeme seda ka täna — ja see ongi kõik. Need, kes asjut muuta võiksid, ei kõssagi. Nii tuleme lähtekohale tagasi ja näeme tõestuvat väidet, et iseseisvalt küsimust otsustada ei saa, sest koormatuse määrarjad olenevad poliitilistest parteidest, seega üldpoliitikast.

Seni kui teater ei hakka mõnele parteile kihutustööd tegema, nii kaua ta ka ühtki võimumeest ei huvita.

Ja nii on siin väljavaated kurvad, sest vaevalt teater poliitikale silma tegema hakkab, — või teeb ta seda siiski? Selle võõra maksukoorma all aga tööst midagi tõsist oodata ei ole.

Ei seinu, ei riideid, ei rekvisiite, kõnelemata repertuaarist, midagi ei saa muretseda. Ja varem või hiljem, ja just need tegelasist, kes asjut kõige armastusega võtavad jae midagi teha võiksid, tulevad salomonlikule otsusele: see on tühi töö. Ja raputavad tolmu jalult, siirdudes linna.

See linnaränd jääb vähemaks ainult maa ja linna elu võimaluste ühtlustamisega. Niikaugele muidugi kui võimalik. Praegustes tingimustes võib aga maalavade kunstiküsimustest ainult jutumärkides kirjutada.

Lubatagu mul pikemalt repertuaaril, kui pääraskusel, peatuda.

Maalavadel puuduvad tükid, mis vastaksid vaatata maitsele, lavatehnikale, piiratud tegelaste arvule ja võimetele.

Omaaegne Menningi teater andis osalt tükke, mida maal enam-vähem tarvitada saadi, kuna praegusaja teatrite omad on pea täiesti vastuvõtmatud.

Mis kuninga koda või veeuputust mingis kütni nurgas näitad?

Ja vist mõnelgi on juhust olnud näha, kuid enese arvustusega inimestel nõrkust või kõrkust olnud niisugust katset teha ja säält siis ka see õigustatud muie ja ironia, millega maanäitelavu võetakse.

Meie elukutseliste teatrite poolt pakutavad kõrged, luulelised, ajaloo ja meeoleu draamad, samuti ka suurmaailma flirt ja fars on maa vaatlejaskonnale kauge ja võõras ning jätab paremalgi ettekandel külmaks, kuna lihtne ja mõistusega arusaadav tükk aga kuumaks kütab, milline väide maksab eriti algupärandite kohta. Siin on raskuspunkt. Kui maanäitelava tõusma peab, siis küll esmajoones ühes algupärase draamaga.

Meie algupärane näitekirjandus on olnud ja on — väikearvuline. Meie rahvaski on ju väike ja mingisugusel kirjandusel ei ole suurt lugejaskonda, eriliselt mõjub see aga draamale, sest näitelavu on veel palju vähem ja lugemiseks ostetakse draamatooteid ainult üksikud eksemplarid.

Kui öeldakse, et viimast toetavad erilised ettekandeloamaksud, siis pääle elukutseliste teatrite need midagi ei anna.

Minu arvates tuleks küll näitekirjandust eriti toetada seepärast, et ta on kahekordne kunst, teistest seeläbi tähtsam, et temast veel teine kunst on.

Nagu ei saa olla tööstust vastava tooresaineta, nii ei saa olla ka lavakunsti näitekirjanduseta.

Kuid mida teha kriisi lahendamiseks? Kui riiklises elus mingit nõrka, aga tarvilikku algajat, näiteks teatud tööstust, edendada tahetakse, siis kaitstakse teda eriliste abinõudega. Siingi tuleks sama teha.

Viimane hariduskongress läks laiali lootuses, et elukutselised teatrid appi tulevad, aeg-ajalt paremaid algupärandeid kordavad ja repertuaari koostamisel aastakavva 2—3 tükki võtavad, milles ka maanäitelavade võimistega arvestatud ja seega nii maalavade repertuaarinälgala lahendavad. Kuid mõlemad on jäänd vaid vagaks sooviks.

Vaene vend ei ole üldse suur sugulane ja, — vast ei olegi ka suurema venna elutee nii roosiline, et vähemat aidata saab.

Mõndagi on ju tehtud.

On antud riiklisi summe, nii eelarve korras, kui ka kultuurkapitali läbi, — on teostatud tööde auhindamisi, kirjastusi ja muid. Kuid tunduvaks toetuse andmiseks on seda vähe. On tarvis asja kõigekülgseks

väljaarendamiseks luua alaline kindel fond. Piirdun siinkohal ainult selle fondi põhimõtete üles säadmiseiga.

1. Fondist antakse maalavade arendamiseks tarvilikke toetusi, eestkätt repertuaari soetamiseks, selleks kõige abinõudega algupärast loomingu, kui ka vastavate tõlgete ilmumist võimaldades.

2. toetusi antakse auhindade töötasude või muul näol, aastajooksul ilmud parematele algupärastele lavalisteks ettekandeiks määratud töödele.

Viimases osas lähevad arvamised lahku: ühed pooldavad isiku toetust, kuid üldiselt peab siiski vist küll eelistama kirjaniku toetust tehtud töö läbi.

See võiks sündida mitmeti.

Auhindamise süsteemi juures tuleks revideerimisele võtta senine hindamisviis: töö on kas kõik, või — mitte midagi.

See paneb hindaja piinlikku seisukorda, sest harilikult leiab ta et erilist, väljapaistvat auhindamisväärilist tööd ei ole, — aga mängitavaid asju, millele tähelepanu juhtida, nimetama peaks, — on.

Antaksegi kolmas auhind: olgugi väiksem, aga ikkagi auhind.

Ja töö ilmudes teeb arvustus hinnatava ja hindajate arvel nalja.

Tuleks teha ja ka avalikult öelda: aasta jooksul ilmud parematele töödele: auhinna — sellele ja selle eest, ümbertöötamise võimaldamiseks selle ja selle eest jne.

Kõik see tarvitab aga muidugi raha, ja kust see tuleb?

Fond saaks sissetulekud:

1. Teatud osa kultuurkapitali läbi, või eelarve korras määratud riigi toetusummest. Sel teel saaks fond kokku kogutud summadega üldkasulikkude korraldada, kuna nüüd mitmest kohast saadavad summad üksikute kasuks laiali tilguvad ilma nimetamisväärilise tulemuseta.

2. Lõbustusmaks. See paneks kõik ühisest kasust osasaajad ka ühise koormatuse alla, nagu see praegugi sünnib, kuid ainult selle vahega, et üksikute inimeste puhkustundidel ja tasuta tehtud töö vili ja vaev ei lähe enam maavalitsuste kassade läbi üksikutele 1000 kroonilisteks kuupalkadeks, või mõnele suguseale toetuseks, vaid selle asja tõstmiseks, milleks vaev nähtud.

3. Mõnesuguseist vabatahtlikest sissetulekuist.

Praktilise väikelava tüüp

A. Tuurand

3.

Poolhoritsont.

Nagu juba varem mitmel korral märgitud, on horitsondiküsimus väikelavadel valusamaid päevaküsimusi. Meie arenev provintsiteater, olles oma näitejuhtide kaudu tutvunud pää- kui ka provintsilinnade suuremate teatritega, ei rahuldu olevaga, vaid püüab ajakohastuda ning kasutada oma töös suurteatreis tehtud tähelepanekuid. Kahjuks tehakse seda aga pahatihti õige ühekülgsest. Mida väiketeades kõige päält ihkab kasutada suurteatrist, on repertuaar. Teatris nähtud draamateos meeldib näitejuhile, ta paneb hoolega tähele režiid, dekoratsioone, kostüüme ja grimmi, muretseb siis näidendi ning alustab kodukohas lavastamist. Vaimustus nähtud näidendist — see on ainus tähis ta töös. Hoopis kahesilma vahele jääb talle seejuures asjaolu, et on, esiteks, suur vahe näitlejate võimeis ja, teiseks, lavatehnilises seadeldises. Ja nõnda siis ilmubki tihti asjaolu, et näitejuht hiljem tehtud töös rängasti pettub. Näidend, mis suurteatris löi läbi hiilgava menuga, ei kõida maapublikut üldse. Muidugi — süüdi on siin kõige muu seas tähtsal määral publiku erinev maitse, kuid võiks julgesti öelda, et tähtsal määral otsustas asja just lava tehniline võime. Valgustus ja loomutruud efektid — need on salavõimud, mis mõnele näidendile annavad juure mõnikord 100 protsenti. Kuivõrra vähe pannakse väike-

lavadel rõhku neile küsimusile, põhjustest kõnelemata, on üldiselt teada.

Tihti hirmutab juba lihtne tormieffekt lavastaja näidendist eemale. Teisel korral võetakse aga seda efekti liiga kergelt ja piirduakse vaid sellega, kui ukse avamisel keegi lava taga olijaist suuga teeskleb tuule vingumist.

Selliseid juhtumeid tuleb ette. Loomulikult on neile kõige soodsam pind neil väikelavadel, kus ei panda rõhku asjaolule, kuidas näidend välja kukub, vaid püütakse näidendiga kui täiteainega täita eeskava. Sarnased juhtumid aga heidavad tihti halba varju meie väiketeatrite üldisele hinnangule. Need ükskõiksed suhtumised lavakunsti vastu on muidugi tingitud sellest, et puuduvad aktiivsed ja kunstihuvilised näitejuhid ning et asja korraldavad tihti teatrinärvita inimesed. Jääb üle loota noortele jõududele, kelle energia ja loov vaim purustaks traditsioonid ja viiks väikelavadel läbi ammuoodatud reformi.

Kaesoleva pätüki vaatepiirkonda kuulub horitsondiküsimus. Et aga horitsont eriti palju kaasa aitab loomulikkude ja mõjukate efektide sünnile, siis lubasime sellele küsimusele pikema sissejuhatuse. Muidugi — mitte ükski näitejuhi passiivsuse arvele ei saa panna hoolimatust efektide vastu. Puuduvad ju ka abinõud ja aparaadid ning vastavad käsiraamatud nende konstrueerimiseks. Pütame edaspidi tuua nende aparatide skeemi ja anda näpunäited

nende tarvitamiseks, kuid kinnitame juba siinkohal, et elav huvi asja vastu teeb iga inimese leiduriks.

Mis on siis õieti see lavaline horitsont?

Laval on horitsondil sama mõiste, mis looduseski — vaatepiir. Vahe seisab vaid selles, et laval see vaatepiir on kunstlik, on vaid silmapete. Et looduses silmapiir, s. t. õieti küll taevakaar, on kumer, kujutellakse lavalgi horitsonti kumerana. Lavaliste mõistete järgi see jaotatakse ring- ja poolhoritsondiks. Nende kahesugune kuju on muidugi ka tingitud ruumist. Suurteatris, kus lavaseadeldis peensusteni viimisteldud ja üldine ruum ülesandele vastavalt jaotatud, tarvitatakse ringhoritsonti. (Kujult on nad järgmised: ringhoritsont ja poolhoritsont). Nõnda siis ulatub ringhoritsont ühest prostseeniumist kaares teiseni. See lubab lavastada ka suuremaidki lavapilte, mis just mõeldud suurteatreile. Väikelava aga, mille seadeldis esijoones peab ruumi jaotuse suhtes olema praktiline, võib väga hästi saada läbi ka poolhoritsondiga.

Meil on horitsont sellisel kujul, nagu teda tahame esitada käesolevas artiklis, maal üsna tundmata. Looduspiltide andmisel, s. t. kui lava peab kujutama mingisugust maastikku, tarvitatakse maal sirgjoonelist riidest tagaseina, millele on maalitud kas mets, jõgi, järv, meri, sinine taevapilvestikuga, mäestik või midagi sellist. Loomulikult on säärase maalitud horitsondi tarvitamisvõimalused õige piiratud. Üks ja sama horitsont tüütab õige pea nii publiku kui näitleja, iga uue lavastuse jaoks aga uue horitsondi maalimine on majanduslikult teostamatu. Päälegi on sageli need horitsondid vilumata meistri tööd ja jätavad maitsetult nii paljugi soovida. Kui lava tunduvalt väike, on lugu veelgi hälvem, sest siis mõjub selline maalitud horitsont hoopis antipaatselt. Sügavuse puudumine teeb maastiku siis kuidagi silmale vaatamiseks

valusaks ja tihti perspektiivilt valeks. Igasugused kombinatsioonid ühe ja sama dekoratsiooniga on sel korral võimatud. Ütleme näiteks, et lava peab 1. vaatuses kujutama järvekallast, 2. vaatuses aga sama järve vastaskallast. Nüüd aga, kus tuleb tarvitada üht ja sama maalitud horitsonti mõlema lavaseadeldise juures, ei saa petta ka kõige vähemõeldlikumatki vaatajat publiku seas. Igatüks märkab, et tagasein on sama, mis eelmises vaatuses ja et vaid mõni puu millegi pärast oma asukoha on muutnud.

Ehk võtame teise näite: väikelaval on vaid üks horitsont, milline kujutab tihedat metsa. Näidendis on aga tarvis kujutada lagemaastikku. Mis teha? Kas kulutada teatud summa uue horitsondi maalimiseks või jätta kavatsatud näidend mängukavast hoopis välja? Ehk kuigi, ütleme, saadakse sellest üle seega, et siiski uus maastik maalitakse, kas on selline maastik siis väikesel laval, mis sageli sügav vaid paar sülga — loomutruu? Ei — kui loomulikkust anda ei saa, ärgu antagu ka vale loomulikkust.

Hoopis parema mulje saab meie silm, kui talle püütakse anda edasi muljet tõelisest horitsondist — taevakaarest, taevasinast, õhust. Taevavärvide andmiseks peab muidugi kasutama värvilist valgustust (kas elektri, gaasi või petrooleumi tuli). Aga et valgusevärvid pääsevad kõige paremini esile just valgel tagapõhjal, seepärast oleks ka soovitatav horitsondiks valida valge riie (võib aga olla ka sinine).

Kui meil nüüd on olemas selline valgest riidest horitsont, oleme päästetud kõigest eeltoodud ja ka toomata jäetud lavastamisraskustest. Ühe ja sama valge horitsondiga võime laval kujutada metsamaastikku, järvekallast, mereranda, põldmaastikku jne. Pääle selle jääb meile lugemata hulk igasugu effekte kasutamisevabaks.

(Järgneb.)

Warga õhwafõ

Arnold Kõiwu setu nali

Tegelased.

Hõlla — wanatüdruf
 Hõddo — tema isa, jõukas setu
 Prooska — noor mees, kelm ja waras

Märkeid tegelastest.

Kõik tegelased on setu riietuses.

Hõlla — wanapoolne setuineu. Mitte just inetu, kuid kangeltsi mitte ilus. Seejuures märgatawalt toriseja iseloomuga, jonnakas ja kangekaelne. Omab waid ühe soowi — saada mehele — niilise soowi eest olõts walmis andma kõit.

Hõddo — elatand setu. Wäga salakawal, ärimehelik ja sotutaja, kuid seejuures ometi rumal ning seewõrt saamatu, et lajeb end petta. Et ta kahtlast äri ajab, pole ta südametunnistus kuigi puhjas. Seepärast tunneb inimeste, eriti aga riutamehe Prooska wastu, umbustu.

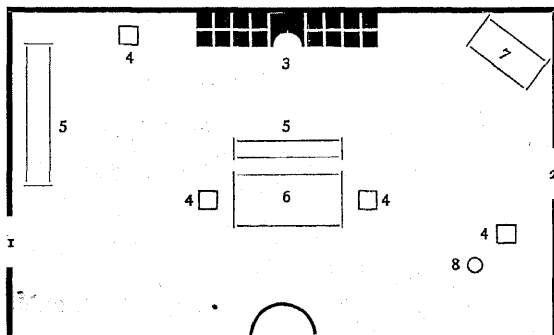
Prooska — wäga elaw, energiline ja hattaja setu-noormees. Ülimääräl salakawal, ostaja ja meelitaja. Seejuures kangeltsi mitte aus. Suur teesfleja.

Retwisüidid.

Lawa 1: teiwas ufse taga, tühje pubeleid, kasutas Hõddole, pulsuga kapis, ahjuaugus raha, ketrus Hõlla jaoks; samagonni aparaut, kapis taldrekuid ja söögipoolist, wanas latern, nurgajelinal pühapill.

Lawa.

Tegewus toimub Hõddo setutoas alltoodud lawa-plaanil järgi:

1 — uks, 2 — aken, 3 — lai kiwiahi pliidiga, 4 — taburetid, 5 — pingid, 6 — laud, 7 — tapp, 8 — wolf.

Walgustus.

Et anda õiget muljet kehwaist setutoast, püütagu tuba wõimalikult muuta hämarats. Sets on küllalt laual põlewaist wäikestest, suitsund klaasiga lambi walgusest. Olets hää, kui ta pliiit wisats lawale weidi ahmaist, punatad walgust.

On õhtu. Hämar setutuba. Afen — kottide ja wai-padega kaetud, uks — jämeda teibaga seestpoolt suletud. Pliidil teeb samagonni „aparaat“, mille toru alla pudel pistetud. Rida teisi, juba täidetud pubeleid, seisab kõrwal, põrandal. Hõddo magab pitali pingil, kasutas üle pää tõmmatud. Hõlla ketrab lambiwalgel, heidab wahete wahel pilgu „aparaadi“ poole ja laulab kaebliku häälega:

Oh helde Laiwaesäke,
 oh panõ minno mehele —
 hot ulli tsurakõsõõ,
 hot wana hirow lefele.

Al kui ei johu terwet miist,
 siis tennäst wai sandi iist:
 wõis' olla kongoh jalaga,
 wai üte filmä-palaga.

Sa es'ki tiiät hääste,
 et Maarjagi sai mehele,
 hot Maarja tikkõ om kui huks, ...
 Al iks tad naases wõtse Suks...

Kui meehe mullõ annat sa,
 siis küündlä sullõ panõ ma
 ja kerigohe ega kuu
 wii ehtes wärste kuusõpuu.

Hõddo (uriseb, liigutab end, heidab kasuta päält ja tõuseb haigutades ja ringutades istukile. Pahaselt.) Saa'di inäp sõba filmä pääle. No miä sa, kuusaja, tan keerodat ja kõrudat nigu munah kana? Mäet es'ki: kõõ õdagu mäsi samagonniga, no, wasta hummogut, tahasji weidü puhada inne Petserihe minegut, a timä...

Hõlla (erutatult). Ah sina ei saa sõba filmäle? Kuriwaim! Al mina, wot, ei saa mehele! Mis esä sa säardäne ol't, kui tütar jääs wanas tütrigus. Miä sa wahit!

H ö ö d o (laifalt ihu kraafides). No ega ma esi sinno naafes naita ei saa. Eä umma lihast tütärd ei wöta — a ku' muu' kah kiäki ei taha — noh, mis süüdü sijs mul tu man om?

H ö ö k l a. Kuus? Olo'oi süüdü wai? Säh? A kiä tu ell, kiä Proostaföso är wihast, nii, öt tsuratöno siih inäp nönaotfagi ei näütä?

H ö ö d o. Ujagu'i suust hasst wällä, Hökka. Innep wöta ma hinele wälmeehes hot wai Panigowitfa papi pini, a Proostat joht lupa'oi ussaidagi. Taha'oi Prooska haifugi tarön. — Prooska om waras!

H ö ö k l a. A miä tu mullö putus, kiä ta om? Ma tiijä önnö, öt ta om miis, ja miist mullö waja omgi.

H ö ö d o (tohendab tuld plüdi all ja forraldab wiinariistu; proowib pudelift). Mi, moosna juupoolinö! Nigu hölöwa ja seebikwi! (Maigutab motte.) Tsiigu, tsiigu, wiinaköno! Tsi-ik... tsi-ik... tsi-i-ik... (Snnelitul naeratusel.) Wot hummogu kihoda jäl'ki Pefseritje, tats setwernoid seod towaari perje all — jäl'ki tuld rahha nigu kopaga. Muud ku' tšusi tuhändöliji tingölpunga, muud ku' tšusi. Säh-hää!... Tuhändöliji!... (Naerab häälmeel.)

H ö ö k l a (itta tusafemalt). Ptiü!... (Sulitab.) Miä om mullö hüäd noist tuhändist, kui siatarüski kosjolo ei tuld? Prooska nigu siput ifs siibu mu ümbre, a tollögi aijet ja esi minemä. Utwand!...

H ö ö d o („aparaadi“ juures talitades). Miä ja itast halöiföt! Tollöft wargast olösi' ös sullö küüdse wördki asja saanu. Ufu! Tu pokan hiil' ja wahis önnö, kost midägi kakkata saasji. Wöi olla, tahfse ju käest rahha wällä pettä wai mu hoböft är wiijä.

H ö ö k l a. A ku' wast minno tahfse är wiijä?

H ö ö d o (ustmatult). Sinno?... (Lööb lootusetult täega.) Kiä no sinno... (Asteldab riistade imber.) Hot omgi su jaos wiinarahast korätu mito hüäd peotäüt naid Cestiriigi paprid — a kost löüdü sääräst ulli, kiä noid paprid sinoga ütch tahassji? Jah, Hökka... Wast tuhändöt kol'kümmend juba saasö rahha sääl truubilöörin, a koslast tu waraföno ifs nigu ei kšusji mano... (Rüübab, pühib habet.)

H ö ö k l a. Sa esi olet' süüdü... .

H ö ö d o (hattab winti jääma; pehmenend keele). Mis no mina wai... Ma ifs olö tennü umast meelest köit, miä joudnu ja möiftnu... Rahha sullö paita pannu hüä unigu... Täpostfid, ja lölgi, ja sörmusid ostnu perus matiga... Miäs ma wiil... e... e... Mujah — näe, hummogu, wiinuga ütch, wii Pefseritje laadolö pulli. Uma säidse tuhändöt hängädäs ifs är' nigu nipst... Jaah... Tu rahaföno saasö jäl'ki sullö, tütreföno... Jaah, nii om...

H ö ö k l a. Panö nahka uma raha! Ma taha miist, taha'oi ju papronärtsa nätägi! Rae, ku' ja Proostat ös olös' pahandanu, sijs...

H ö ö d o (on wahepääl weel rüüband ja joobub märtja). Jaaah... pulliköso wii laadolö... Su kadonu imä... imä... (joobnu härdumustuhinas läbi nina) ... ju imä, kadonuföno — ülendagu Jummal taiwan tä pattu ja... wai noh — alandagu Jummal taiwan tä pattu ja ülendagu hengekest... ju imä-kadonuföno esi nuumas timmä... esi hoise ja kaswat nigu umma last... Jaaah... A no wii ma timä hummogult loodolö. Andas säidse tuhänd... jeibogu, andas... wai katösa... Wai rohkömbki... Tuuperäst... tuuperäst, öt ofki läbi terweh Pefserimaa het wai pirrutulöga, a töift sääräst pulli joht löwwä'i inäp!... Jeibogu, öt löwwä! Nigu mägi... Nigu lihämägi... perädufuur... (Rüübab.)

H ö ö k l a. A mille's ja Proostat wasta wihha kannat?

H ö ö d o. Prooska on waras! Säärne waras, et töift sääräst olö'oi terwen ilman. Tšiga-miis... Miä taht, toda warastas... Taht — toosö kuu taiwast taht — nippas hot wai Taiwaejä kaadsapöörä... A ku' fillin-šööri' miilidja-herrä kolowintski kondföh tä kaböhföfölo tšäpostas sünnüsi — wötas nu' kah hindäle nigu nipst!... Rae, säärne welö om Prooska!...

H ö ö k l a. A miä's tu sullö putus?

H ö ö d o (ei kuula teda, jäitates öhinal). Oifi timä käest toda warastöt hüwwä wai otsku'i — ütšköit: pulltagi ifs löwwä'oi... Prooska-tikölanö joba tiid, kofe üts wai töönö asäföno tšusada, öt haifugi perä öt jää... Söpru om tal kur'awaimul, kah egan külän, säärtsid hüwwi söpru, kiä kälki awidasö ja är ostwa, miä osta sünnüs. Nu, a ku' möni näist timwä petmä johus, söfs saasö petüs Prooska käest kah pöksa pite nii, öt parembahe waijagi olö'oi... Di, wana kippö welö om säärtsid wasta tu kurielläi Prooska!...

H ö ö k l a. A wet ja esi ollit Proostaga suwöl fuur söbör, säärne druuf, nigu kaput ja kolowintski?

H ö ö d o. No olli küll... Sijs ma teije timäga sehwti...

H ö ö k l a. Prooska möije sullö lamba.

H ö ö d o. Möije küll. Möije lamba ja muud kah... Warast kahwa wallast ja möije mullö. Söfs natas töönö jorrama...

H ö ö k l a. Mille's ja söfs warga lammaft ofšet, ku' warast hinnäst öi kannahsta?

H ö ö d o. Rae-noh, tu Prooska-pokan, tu andse odawahe noid wärte...

H ö ö k l a. Pallö's masfit?

H ö ö d o (togeteb). Ma ifs tahfse... tahfse...

Hõkka. Noh?

Höödo. Ma ifs tahtse... masfa... a...

Hõkka. Mä?

Höödo. ... a är unõht...

Hõkka. Är unõhtid mafsmise? U wet

Proosta, ma mõtlõ, nõuse rahha?

Höödo. Nujah, nõuse... nõuse küll...

Hõkka. U mä lina?

Höödo. Ah mina wai?... Noh, mina...
ma ifs andse... andse...

Hõkka. Mitä?

Höödo. ... ifs andse... andse...

Hõkka. Nu-u?

Höödo. ... kurohe...

Hõkka. Kellele?

Höödo. Noh... tollõsõ... Proosta-kuu-
dalõ... Kawwas tä, juudas, jorras!... Sirodi
kunte pite puraskilõ nii, et wiugna oll tatah!...

Hõkka. Di Etäkene... Wot koh mõsiline!...

Di ja, kuriwaim! (Wihaga.) Sina, inemisejüüjä
küll! Wai siis sino, raiha, peräst jäigi ma Proos-
kast ilma!... Toho tiffõ!... Tälle tuwwas kodo
hüä, ottaw wara, a timä tapp tuuja naha kuumas!
E-eh, fulussi jullõ, sunnik, hindäle säärne saiba-
sann Prooska täest, õt sälg sinetäisi nigu paa
põhi!... Di-oi-oi!... (Mutab wihajelt.)

Höödo (talitab nohijedes oma pudelite ja torude
juures. Tal on piinlit).

(Waitus. Ätti müristataffe wäljastpoolt tugewasti
wastu uft. Hõkka hüppab woki tagant püsti, jäädes seisma
soolajambana, Höödo tardub samuti paigale, hirmund piit
ufse suumas tiindund, täed laialt, nagu warjata tahtes
samogonni rististu. Miisugune tumm-ffeen testab mõne hetke,
kuni uus pörutus mõlemad äratav.)

Hõkka (wärihewal poosjoinal). Pühä risti-
kõnõ!... Mis no saajõ? Miilits!...

Höödo (surmahirmul). Mii-mii-miilits?!...

Hääl ufse tagant. Hei! Tette walla!

Höödo (haarab pihtu paar pudelit ja jookseb
jegajelt ringi, nagu oisfides peidukohta pudelitele). Hõkka,
ffirgukõnõ... hõika sina, õt ol't üsfindä kotoh...
õt pelgät awada... õt...

Hõkka (ufse poole). Hüä inemine, mine är!
Esfä õi olõ kotoh... mina üsfindä...

Hääl. Di, wõlfit, marakõnõ. (Naer. Siis
kostab laul tuntud wiisil.)

Awa, Hõkka, awa, awa mullõ
usfõkõnõ,
ärä pelgä, ärä, ärä pelgä,
fabõhõnõ!

Höödo (taja Hõkale). Hirmuda sunnikut!
Hõika, õt tarõn om pini... marupini... Mina
haugu ja hürüse...

Hõkka (ufse poole). Mine är! Ma pelgä!
Mine är, muido sfuiada pini kunte! Tsui, tsui,
wõta!

Höödo (haugub ja üriheb wihase loerana).
(Ufse taga — naer.)

Hääl. Di hullu, Höödo on pinis nakanu!
Höödo, wainlanõ, ärä haugu, tii usf walla!

Höödo (wihajelt). Kiä, kuraf'ja ol't?

Hääl. Sõbõr.

Höödo. Tont om su sõbõr. Kasi minemä,
raipõlinõ, muido ma küdjä püsijaga!

Hääl (naeruga). Küdjägu'i, Höödo, tii usf
walla. Ma tiija es'ki õt ja tarõn samogonni
teedät. Ma olõ siih joba lõhnaft purjo jäänü.

Höödo (sofistab hirmunult). Pühä ristike!...
No olõ lõfjun! (Waatab tõhkewalt ringi, tormab siis
atna juure ja tahab wälja pugeda.)

Hääl. Höödo, sõbõr, kas sa minno helüft
õi tunnõ? Ma olõ su wana sõbõr Prooska.

Höödo (tõmbub atna juurest tagasi, ehmunult).
Prooska!...

Hõkka (rõõmulise üllatuslega). Prooska?!

Höödo. Di, oi, mis no saajõ? Tä mu tapp,
tä mu poosõ!

Hääl. Lastõ sisse! Mul om üts tähtfa asi.

Hõkka (jookseb ufse juure, sfjub tugiteiwast cest).

Höödo (tormab ta juure, et teda selles tatistada).
Kullä-ffirgukõnõ, lastu'i toda juudast tarrõ! Tä
mu poosõ, tä mu...

Hõkka (on aga teiba juba eest tõugand ja ufse
awand. Kummardades, wõõrusse). Pallõfi wäega,
kallis külälaine!

Höödo (tahwab teiba pihtu ja põgeneb kaugemasse
nurka, walms enesekaitsele).

Prooska (sisse tülles). Tere terekest kah, jüst-
maja rahwas. (Eojatat Höödõdõ filmates.) No kedä
sina walwat nigu türgü soldan? (Tahab Höödõle
läheneda, see tõstab ahwardawalt taika.) Oigu'i ull,
Höödo. Minkperäst ja mu päälud katski kofjata
tahat? Tere! (Sirutab käe.)

Höödo (tõhkewalt). Sõs ja ifs es tulõ
minno tapma?

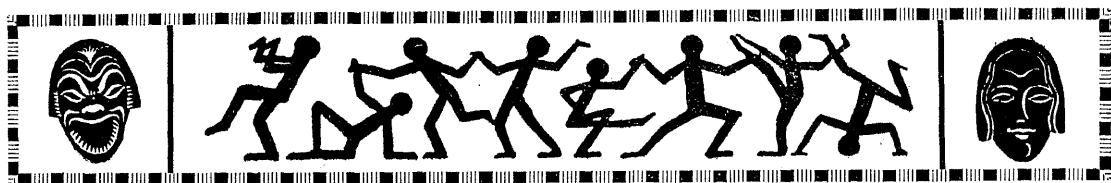
Prooska (naerdes). No nüüd om nali! Mis-
jaos ma sinno tapa?

Höödo (jegajelt). Noh, tollõperäst, õt ma
lamba...

Prooska. Õt sa lamba iist rahha õs masfa?
Hee, tu asi om ammu unõhtõdu. Ega ma eji kah
tä iist rahha õs anna. Wõni lammas wai asi...
Lepüme är, Höödo, anna käji.

Höödo (langetab taika, siis annab wiivitades tätt.)
U tu om kah unõhtõdu, õt ma su miilidjalõ...?

(Järgneb.)

Äpardand karujaht

Noore jahiseltskonna nurjund ettevõtte kahes vaatuses

Onu Aadu

(Järg)

Tegelased.

Karla	}	Eestoa talu noorpere.
Albi		
Milla		
Hugo	}	Õed-vennad Tagamaa talust.
Arno		
Liisi		
Aino		

Jaku, Väiketüki saunanaise ainus poeg.
 Ärni, Eestoa laste onupoeg. On kooliajal
 Jaakup, Eestoa isa. [Eestoa korteris.
 Liisa, Eestoa ema.
 Jaan, Tagamaa taat.
 Leena, Tagamaa memm.
 Mari, Väiketüki saunanaine.

Albi. Kui ei usu, lähme välja proovima. Teie minge taha välja ääre suure kivi taha ja mina kõmmutan ukse eest. Küll siis näete, kuidas tõrvalonte sajab.

Liisi. Sa lased viimaks meile pähe.

Milla. Ma kutsun vanaema ka vaatama

Albi. No katsu! Siis lendad ise Türgimaale nii mis välgub. Tulge, lähme! (Lähivad, Albi ees, tüdrukud järele vasakule ära. Ainult Milla peatub lävel ja poeb, ilma et keegi märkaks, voodi otsa taha.)

Karla. Süda läks kohe kergemaks, kui tüdrukud minema läksid. Nüüd võib ometi julgesti asju arutada.

Jaku. Näita nüüd jahiriistu. Kui midagi veel puudub, siis meie aitame muretseda.

Karla. Vaadake hoolega selle järele, et keegi kogemata pääle ei tule, mina päästan reisipauna lahti.

Albi (tuleb tuppaga tagasi). Küll plikad läksid

joostes. Las nad nüüd ootavad kivi taga niikaua kuni igav hakkab. Karla, säh pane kärsti ka kotti. Ega teist säärast Eestimaal polegi. Lariseb nii, et hoiu kõrvad kinni.

Hugo ja Arno (asuvad akende juure vahti. Milla piilub voodi otsa tagant. Poisid on nii kibedasti ametis, et teda tähele ei pane).

Karla (omatehtud püssi kotist välja võttes. See on ühest otsast lossi löödud raudtoru, millele puust laad külge meisterdatud). Seda püssi tegime Ületee sepaselliga pühapäeva õhtupoolikuti peaaegu terve talve. Kas pole tore riist? Mis? Toruga oli janti. Meie vanamehel oli küll päris paras kohe, aga ei tahtnud kuidagi ära lubada. Mina viimaks ütlesin, et meil on koolis tarvis seda... seda, mis ta nüüd oligi seda... seda... tes... tese... Arno. Destilleerimise või.

Karla. Destilleerimise toru neh ja, et õpetaja käskis võtta kaasa kellel on. Siis andis, käskis aga tagasi tuua. Tina tropp ei tahtnud teise otsa kuidagi kinni jääda. Alati, kui pauku tegime — läind. Nüüd peab küll. Vahva värk, eks ole?

Hugo. Kas püssil kirp ka on? Meie isa ütles, et ilma kirbuta ei saagi lasta püssi.

Karla. Tola, kes siis karujahile läheb ja püssi kirbuta jätab. Karule peab esimene pauk kohe südamesse trehvama, muidu võid mesikäpa vatsatäieks saada. Seda tean minagi, mitte sinu isa ükski. Näe, siin on kirp.

Albi. Aga nüüd näita kuidas seda püssi lastakse.

Karla. Püss on laetud ja ega laetud püssi teistkorda muidu laadida saa, kui lase vana laeng välja.

Jaku. Kust sa püssirohtu said. Eile sul veel ei olnud.

Karla. Ma laadisin samblaga, niisama prooviks, et kui pärast püssirohtu saab, eks siis laeme uuesti.

Arno. Kuidas siis sambla laadungi välja saab. Sellega ju lasta ei saa.

Karla. Mis sinul sellega õige asja on? Minu oma püss ja mina saan välja küll, aga teised keegi ei saa. Ma tegin meelega niisuguse püssi, et teised ei saaks ära varastada. (Albi võtab püssi kätte suure aukartusega, vaatleb seda igast küljest ja viimaks juhib pilgu torugi. Karla ja Jaku sorivad koti kallal ja võtavad säält suure noa välja. Vahimehed on akna juures käies veendund, et kedagi tulemas pole. Mülla lipsab enne lahtijäetud uksest tähelepanematult välja.)

Karla. Püssi torru vaadata ei tohi. Kui äkitselt pauk käib, oled silmast lahti, nagu Sant Andres.

Albi. Näita siis kuidas ma püssi laadima ja laskma pean, ma lähen kohe harjutusi tegema.

Karla. Tõsine karukütt peab kannatlik olema. Teinekord tuleb kolm aastat oodata enne kui karu tuleb. Kannata, küllap jõuad lasta. Nüüd ma annan teistele meestele jahitarbed kätte.

Jaku. Mulle anna teine püss, ma oskan lasta küll. Eilegi vaatasin kuidas Mäepere Jaan varest lasi.

Karla. Kahte püssi pole tarvis. Viimaks rikute karu naha ära, kui mitmekesi lasete. Kes mult mitme auguga nahka enam ostab. Sina saad selle suure noa. Kui mina püssiga karule külge ei trehva, siis sina jooksed karule vastu ja lõikad karu kõhu lõhki. Muidu kisub mesikäpp meid kõiki tükkideks.

Jaku. Võta sina omale ka puss ja tule karu kõhtu lõikama. Mina ükski nagu ei tahaks minna.

Karla. Hugo ja Arno tulevad. Albi ja Jaku asuge teie nüüd vahti pidama, mina annan teistele ka jahitarbed kätte.

Hugo. Anna mulle suurem puss, mina olen pikem.

Arno. Ei, anna mulle, ma olen tugevam.

Hugo. Mis tugev sina nüüd oled. Tule vastu! (Võtab Arno rinnust kinni.)

Arno. Ära sa mängi ühtigi! Vaata, kui virutan hambad kurgu põhja.

Albi (õrritab). Mis riid see on kus karvakitkumist pole. Pääd pihku! Ärge jätke!

Karla. Kui teie siin riidlema hakkate, ei saa kumbki midagi. Kaasagi ei võta. Kuivage siis ema selja taga seni kui aru

pähe tuleb. Seiske sirgelt! (Arno ja Hugo asuvad võimleja seisakusse. Karla hindab neid pilguga. Albi teeb sihtimise harjutusi. Jaku proovib aknalaua noa teravust.)

Karla. Hugo, sina oled nagu pikem ja väledam jooksma, sina saad selle hangu.

Hugo. Mis ma sellega teen? See on ju varreta.

Arno. Paras, paras! Kes käskis ette tükkida, näe nüüd mis said.

Karla. Varre teed ise. Tead niisuguse tubli süllapikkuse teiba silitad hästi ära ja paned varreks.

Hugo. Aga kuidas ma sellega karu tapan?

Karla. Sa ei saa ka asjast aru. Sa viid sellega karule kaeru. Karu tuleb neid sööma ja siis mina põmmutan.

Hugo. Miks ma siis jooksma pean?

Karla. Karu sööb su muidu kaertega seltsis ära. Sina annad kaerapõhud karu kätte ja jooksed meie juure tagasi.

Hugo. Kas karu järele ei tule?

Karla. Temal nüüd aega kaerte juurest ära tulla. Ja kui tulebki, küllap siis mina juba näitan, kuidas Luukas õlut teeb.

Hugo. Arno, võta sina hang omale, sina oled tugevam ja...

Arno. Vii aga ise karule kaeru. Tükkisid enne nii kangesti ette.

Karla. Riidlete nagu vanad naised. Sinul, Hugo, pole enam midagi rääkida. Homme hommikuks tee kindlasti hangu vars valmis.

Arno. Aga mina ei saa midagi.

Karla. Kannata ikka. Sina oled kõige tugevam ja saad ka täismehes asjad. (Annab tühja koti.) Säh!

Arno. Tühi kott. Mis ma sellega teen?

Karla. Sellesse paned kivid. Tead niisugused kaunis toekad. Kui meelitame karu auku, siis pead sina ta kividega surnuks viskama.

Jaku. Aga mis sääl suures kotis on?

Karla. Sääl on veel palju asju. Küllap pärast näete.

Albi. Kes seda kannab?

Karla. Teie kõik kordamööda. Sina, Albi, oled kõige esimene. Kui ära väsid, siis annad Jakule, Jaku Hugole, Hugo Arnole ja Arno jälle Albile.

Albi. Miks sina ei kanna?

Karla. Ega päälük kunagi pampu kannu. Mina käin ees ja juhatan teid.

Albi. Kuhu meie jahile läheme, kas Vändrasse või mujale?

Karla. Vädrasse ei maksa minna. Säälsed karud olevat pääaegu kõik maha lastud. Mõned olevat küll alles, aga need olevat liiga suured ja tugevad.

Hugo. Läheme sinna, kus karud koopas magavad. Sääl on hää karule kaeru ette viia. Sina, Albi, pane püssi ots karule suhu ja muudkui põmmuta.

Arno. Küsime õige Ärnilt, et kus neid karusid kõige rohkem on, tema jutustas eile maadeteaduse tunnis karudest ja suurtest metsadest ja küttidest ja...

Karla. Küsi pääle. Mina olengi selle koha ära unustand. Kui palju tähtsaid asju meeles pidada, siis ununevad säärsed pisi-asjad ruttu.

Arno. Kui aga Ärni ei ütle, kas siis jääb karujaht katki?

Jaku. Mine ikka, küll ta ütleb, küsi aga julgesti.

Arno. Miks sina ise ei küsi. Karla, sina oled jahisalga juht, küsi sina.

Karla. Juht käsutab teisi. Albi, sinu kord on Ärnilt küsida, kus on kõige rohkem karusid ja kus nad nii väga kurjad ja suured ei ole.

Albi. Mis sääl ikka ees on. Mina küsin küll. Arno, sina pead siin vahti pidama.

Ärni (tuleb tagatoast võrkpall käes). Küll on teil aga sõjariistu. Kas mängite 1. detsembri mässu või? Kui mäss möödas, siis läheme õige välja võrkpalli mängima.

Albi. Ära jända tühja selle palliga. Tule räägime parem mehe juttu. Istu siia laua juure ja peame natuke nõu.

Karla. Istume kõik laua ümber ja teeme jahiplaani lõpulikult kindlaks. Ärni, sinu määrän jahisalga nõunikuks. Kui hääd nõu annad, saad karu saba aumärgiks. (Kõik pääle vahtide asuvad laua juure.)

Ärni. Mis jahiplaani te peate?

Karla. Meie sõidame karujahile. Sinu kui nõuniku kohus on meile ütelda, kus metsas kõige rohkem karusid on.

Ärni. Jätke parem see nõu. Eesti metsades on karusid vähe ja needki kole kurjad. Päälegi on suured karumetsad kaugel.

Karla. Nõunik andku ainult nõu. Mina olen salga juht ja tean väga hästi, kas minna või mitte.

Ärni. Olgu siis pääle. Teie oma asi kui sisse kukute, ehk ära eksite. Karusid on kõige rohkem Alutaguse metsas, Virumaal.

Karla. Virumaal, Virumaal... Kus pagan see Virumaa nüüd oligi.

Ärni. Virumaa on üks Eesti idapoolsem maakond ja Alutagune on juba Vene piiri ääres. Sinna on siit umbes sada kilomeetrit.

Jaku (imestades). Sada kilomeetrit?!

Hugo. Siis küll jätame selle nõu katki.

Karla. Mis veel, või katki. Mis see sada kilomeetrit nii käia on. Ühe päeva läheme, teise peame jahti ja kolmandal tuleme koju tagasi, karud kõlguvad koivapidi vahepuus.

Ärni. Mina annan ka nõu see reis katki jätta. Küll te näete, hääd sellest ei tule.

Albi. Reisi katki ei jäta. Kas meie siis mehed polegi? Asume aga teele. Ärni, sina anna mulle oma Eestimaa kaart kaasa, tead see, mille mineval nädalal ostsid. Ma hakkän siis teejuhiks ja küll te näete, et homme sellel ajal juba küttime karusid nii et mets mürab.

Karla. Õigus. Albi, sinu määrän teejuhiks. Ja nüüd, poisid, sõjariistad kätte ja ritta. Salga nõunik võib koju jääda, tema on kütiks saamatu.

Jaku. Tüdrukud tulevad välja tagant koju poole. Nüüd peame ruttu minema, et meid ei nähtaks. (Tekib üldine ruttamine, kõik säävad end korda. Haaratakse ennem kätte antud jahitarbed. Karla tõmbab luua tagant varre endale relvaks.)

Karla. Ärni, kaart ruttu siia. Sina, Albi, lähed kõige ees, siis Jaku, Hugo ja Arno. (Nimetatud asuvad ritta. Ärni toob kaardi ja annab sõnalausumata Albile.)

Karla. Nüüd ruttu läbi akna aeda ja säält karjamaale. Sina, Ärni, ütle et me läksime Jõesuu kiigele ja hoiä oma nahk, kui karujahist poole sõnagagi piiksatad.

Albi. Kui reis õnnestub, saad mitu karusaba. (Karukütid ronivad läbi akna välja.)

Ärni (nendele järele hüüdes). Äрге enne karu nahka jagage, kui karu käes!

E e s r i e.

(Järgneb.)

KIREV ÕHTU

Millest kõneleb raudtee

Ants Lauteri monoloog

Perronil elav liikumine.
 Ka kätutatakse bagaazi:
 Küll juba wiin — õf!
 Küll juba wiin — õf!
 Siljastunud jooksjad:
 Wäntjalg, wäntjalg, wäntjalg...
 Konduktori wile:
 Kõik korragaa!
 Wedur:
 Wwuwuhh minemaaa!
 Siis algab:
 Uh, oh, uh, oh!...
 Äkki paigal:
 Dhohohohoh...
 Hüüab ise weel tagasi:
 Kus ja enam titub!
 Kus ja enam titub!
 Rattab aga:
 Hakkame, hakkame!
 Hakkame, hakkame!
 Katos, mis ja wahid?
 Krratas, mis ja wahid?
 Mis see sinu asi?
 Mis see sinu asi?
 Jumalaga, jumalago!
 Juba lähleb, juba lähleb!
 Prahiwagun! Prahiwagun!
 Tühi! Tühi! Tühi! Tühi!
 Pöörang! Pöörang! Pöörang!
 Kõik lä'eb hästi — auru juure!
 Kõik lä'eb hästi — auru juure!
 Ettewaastust! Ettewaastust!
 Ülesõidukoht! Ülesõidukoht!
 Ah mis lõbu, ah mis lõbu!
 Et saab jälle linnaft wälja!
 Et saab jälle linnaft wälja!
 Oh kui raste, küll on raste!
 Pergel seda teab kui raste!
 Jäneleid palju! Jäneleid palju!
 Mi konduktor, kontrolörid!
 Mi konduktor, kontrolörid!
 Wõrukaelad, wõrukaelad!
 Wõrukaelad, wõrukaelad!

Kuljste teie! Kuljste teie!
 Jõgi ligi! Jõgi ligi! Jõgi ligi!
 Kiigutab, waat wistab ümber!
 Kiigutab, waat wistab ümber!
 Koopad lahti, kiiprid lagund!
 Inšenerid, inšenerid!
 Teewad puhasti, teewad puhasti!
 Siib tuleb! Siib tuleb! Siib tuleb!
 Siib, siib, siib, siib, siib, siib...
 Aga läbi, juba läbi, aga läbi, juba läbi.
 Usfid, usfid, soo ja raba!
 Usfid, usfid, soo ja raba!
 Kälamees, külamees, külamees!
 Kälamees, külamees, külamees!
 Soia rongi eest!
 Tpr—tpr—tpr—tpr—tpr...
 Konn-konn, konn-konn, konn-konn!
 (Plöks.)

Ui, ui, ui, ui, ui, ui!
 Konn jäi alla, konn jäi alla!
 Perekonna draama! Perekonna draama!
 Di kui raste, küll on raste!
 Algab mägi, algab mägi!
 Mägi, mägi, mägi, mägi, mägi...
 Pingutame, pingutame!
 Auru juure, auru juure!
 Wennitame, wennitame!
 Wenib, wenib, wenib, wenib...
 Me juba tipul, juba jõua järgi,
 me juba tipul, juba jõua järgi!
 Nüüd lä'eb alla mäge,
 nüüd lä'eb alla mäge!
 Üks, kaks, kolm, nagu tuhft ja tolm!
 Üks, kaks, kolm, nagu tuhft ja tolm!
 Kilomeeter, kilomeeter!
 Kilomeeter, kilomeeter!
 Juba paistab jaam!
 Juba paistab jaam!
 Paistabki! Paistabki! Paistabki!
 Wastu ruuutt-tuuu!
 Me ju wäfind, oh kui wäfind,
 päris kolebasi wäfind.
 Me ju wäfind, oh kui wäfind,

päris kolelasti wäsiind!
 Poiss, mis sa wahid, poiss mis sa wahid —
 meil kange rutt, meil kange rutt.
 Wiimne putkawaha! Wiimne putkawaha!

Semafor:

Kurrrat! Weduri-natt!

Rattad:

Roheline lipp! Roheline lipp!
 Tühjad wagunid, tühjad wagunid!
 Rigas, Tallinns, Beigas!
 Rigas, Tallinns, Beigas!
 Palgid, lauad, peekon, munad.

Tsement, tsement, tsement!
 Terefest kah, terefest kah!
 Punamütsimees seisab juba ees!
 Punamütsimees seisab juba ees!
 Terefest kah, terefest kah!
 Meie jälle siin, meie jälle siin!
 Uga wäsiind, waga wäsiind.
 Päriss ko-olelasti wäsiind.
 Uga wäsiind, uh, kui wäsiind,
 Päriss ko-olelasti wäsiind.
 Konduktorrr! Pffffiff!
 Wäljas tossiss!

Wanadus

Hans Reimanni grotesk*

Tegelesed:

Seaturjuline wanem.

Nagu pää pääle kuffund kossija.

(Wanem laheb kossija sisse astuda ja palub teda lahkest istuda. Kujuneb kõnelus, mis mingil poolturnud punktil peatub: wanem tahaks teada üfifikasju kossija eraelust. Muretsseb endale eel kõike teateid wanaduse üle.)

— Kui wana teie olete?

— Saan 22.

— Kui wana Teie olete?

— Saan 22.

— Mind ei huwita, kui wanaks Teie saate, ma tahan teada, kui wana Teie olete?

Kossija waikib juhnikilt.

— Naah — kui wana Teie siis olete?

— Ma olen 21 läbi.

— Kulla mees, hm, kui Teie 21 läbi olete, siis olete ju praegu 22. Nüüdsama püüdsite aga lõendada, et alles saate 22.

— Ja see on nii.

— Eegi, see ei ole nii. Kui Teie 22 saate, siis ei wõi Teie ometi 22 olla.

— Ei, seda mitte — ma ei ole 22. Ma saan 22.

— Kus. Selle järgi wõiksite teie siis olla 21.

— Ja, loomulikult. Ma olen 21.

* Menuga ette kantud „Estonia“ lawastaja-näitleja H. Lauteri poolt.

— Nii, Teie olete 21. Millal on Teie sünnipäew?

— Kolmandal aprillil.

— See oleks täna 6 nädala pärast.

— Just nii. Täpselt nii.

— Kui wanaks Teie saate täna 6 nädala pärast?

Kossija, alandlikult ja aralt:

— 22.

— Dige.

— Kossija süda piilub aralt jälle üles rinnakoopa poole.

— Mitmes sünnipäew see Teil siis on?

— 22-ne. Endastmõistetawalt...

— Uga ei! 23-mas!

— Kuidas nii?

— Kuidas nii? Pange tähele: kui Teie ilmale tulite, pühitsesite oma esimest sünnipäewa. Eks ole? Sellel Teie esimesel sünnipäewal olite teie null aastat wana. Kui Teie oma teist sünnipäewa pühitsesite, lõpetasite oma esimese eluaasta, see tähendab, Teie saate oma teisel sünnipäewal ühe aasta wanuseks. On see Teile selge?

Kossija, lootusetult segi:

— Do ja!

— Nii siis. Teie olite 20, olete 21, saate 22 ja pühitsete warsti oma 23-dat sünnipäewa.

Kossija langeb minestanult kofku.

Kõnelus on läbi.

Auidas walida repertuaari?

Rohkem tähelepanu wäiketeatrite ja maalawade tegemisele!

Rohkem rahvuslikke aardeid lawafunsti kaudu rahwa jekka!

Repertuaari küsimus on igale teatritegelasele ja peo-
korraldajale olnud walusamaks küsimuseks.

Meie suurteatrid peawad pahatihti omats repertuaari, mis kunstil wälisriigi teatris hää edu ja arwustuse ofalitseks jaand. Sõidetakse kohale waatama, hangitakse teos, tehakse tõsiseid ja lawastatakse sageli suurte kuludega. Repertuaari walija eelarwamine ja hinnang oli üleolew. Tagajärg — sageli wastupidine.

See, mis mujal hülgawa menuga palju kordi ette kantud, tõi meie teatripublikule pettumuse ja saal haigutab tühjuselt.

Mina ei taha peatuda suurteatrite juures, sest wiimased hülgate toetusummade waral woiwad omale mõnibagi lubada ja prestiiži mõttes see ehk tarwilik.

Tähtsam on igatahes repertuaari koostamine wäiketeatritele ja maalawadele. See, mis hästi sobiw Tallinnale ehk Tartule, ei tõlba sageli mitte prowintside ega maalawadele.

Repertuaari waliku juures tuleb eeskätt silmas pidada lähedate kaastodanikkude nõudeid, näidendi sissu ja mõtet ning mis oleks ümbrustonnale lähedam ja wastuwõetaw, selle järgi kaalutleda tegelastonna wõimeid, lawastuse ulatust ning diglast osade jaotust. Sageli ei meelbi ühele wõi teisele tegelasele, kes kandwamaid osi ette kandnud, korraga kõrwalosas efineda. Sellest diletantlikust wäärarwamusest tuleb kõitkjal hoibuda. Lawatategewuses on ka iga kõrwalosaline wägagi tähtis.

Kui kõigiti kaalutletud ja sobiwaim teos leitud, jääb näitejuhi-instruktori õlule wastutawaim ja kandwaim osa. Näidend kaante wahel on kui kirwe töö ja sellest tuleb laaste liiua, siledats, ilusaks ja armsaks tahuda. Sgal pool wõimaluste piires! Tuleb parandada (kus see wõimaline)

wäljendusi, esitawaid keelewigu, teha wajalisi kärpeid, leida omapäraseid ideid kunstiliste wõimete ja lawalste seadestiste kohaselt. Kus waja tuld ja waimustust — sääl jeda sütitada. Ka igast kõige wäiksemast näidendist saab korrapäraselt suutäit ja naudingut walmistada. Minult peab tahet ja pingutust tööks ning laialdast kohapäälset orientatsiooni leiduma.

Paşudel maalawadel on ette kantud näidendid „Milest kaebasid kahurid...“. Selles näidendis wabadusõja päewil on ette nähtud orkestrimäng ja meeste laul: „Eestimaa, mu isamaa...“. Kui aga lawastaja kasutaks kohapäälset segatoori ja põimiks näidendisje mõne isamaalise laulu, näiteks „Enne ja nüüd“, jõulusõhtuks Ottile etteandmiseks usaldats paraja isamaalise ilulugemispala ja Karli surmasseeni kaunistats lawataguse koori lauluga: „Isamaa ilu hoieldes...“ ehk „Puhake langenud kottad...“, oleks mõju palju suurem.

Ka wäga tähtsad on lawatagused efektid sõjakäraft. Selleks on wäga mõjuwad trumm, paukpadrunid jne. Sgegi lihsfakt kahe peopesa kokkulõõmine mitme isiku poolt waheldamissi lajeb järele aimata tuntud püsispaute.

Ehk näiteks laialdajelt märgitud laulumäng „Kaluritütar“. Ka see wõimaldab paljugi juure teha. Näiteks lõpulaulus wõtta „Isamaa hülgawa pinnalta paistab...“ ühes rahwatantfuga — annab hoogu ja lõpp hää ning kõit hää.

Kõnelen eeltoodud kahest lawastusest näitena, et ka wähemad lawateosed on wäärt ja rahuldawad sageli enam, kui wõõrsfikt toodud „suurteosed“ ja tõlked.

Rohkem rahvuslikke aardeid ja waimu lawafunsti kaudu rahwa jekka!

Lawastage algupärandeid!

Kus aga wähegi lawalised olud lubawad, tehke katset lawale seada: „Mikumärki“, „Sinimandria“, „Ordumeister“, „Eimeje õõ õigus“, „Püwe talus“ jne.

Edu on kindlasti ja töö tänuwärtsjem enda ja kaastodanikkude rahuldamisjeks.

A. Arpy.

Näitemängu ekspluateerimisest

Ruut näitemäng peab olema weetlew, siis ei aitta ainult näitlejate heast mängust — weel on waja ruumiküllast näitelawa, ilusat dekoratsiooni, riietust, rekwiisite, mööblit ja palju muud. See kõit maksab raha ja loomult peats näitemängust jaadub summad minema ainult näitemängu enda hääts. Pahatihti on aga lugu teistiti: näitemängu etendusi korraldatakse rahateenimisjeks, et jaadub raha eest osta tuletõrje abinõusid, korraldada

keedukurjusi, asutada kuldjaama, osta spordi abinõusid jne. Näitemängu enda eest ei hoolitsejata jääb mitte — teda ainult ekspluateeritakse teiste alade kasuks ja nii on mitmel pool näitemängu niwõrt armetus ekspluateeritud, et publik tuleb peole ainult tantfusa pärast, kuna näidendi waatamine ei tasu waewa.

Kust peaks ilmuma see wõim, mis paneks piiri näitemängu furnamisjeks?

J. Metua.

Küsimusi ja vastuseid

R. K. Sauverest.

Kas on Teie ajakirja veergudel võimalik käsitada, kuidas peaks kokku seadma näiteseltskonna kodukorra, tegevusraamatu jne.

Teie küsimus vajaks pikemat käsitlemist, mis on aga siinkohal võimatu. Kui ajakirja ruum lubab, püüame sellest edaspidi kirjutada. Teile muretseme aga ligemal ajal ühe asjaarmastaja-näiteseltskonna kodukorra eeskujuks, võiks te seda vastavate parandustega muuta endile sobivaks.

Näitleja Jõgevalt.

Tahaksin endale isiklikult tellida mõnd saksakeelset teatriajakirja. Missugune oleks Teie arvates mulle kui asjaarmastajale kõige otstarbekohasem.

Arvame, et ajakiri „Die Bühne“. See on laialdase sisuga, käsitledes mitut kunstiala. Teatage meile ligemalt, kas soovite ajakirjas näha juhatusi, kriitikat, kirjandust v. m. Anname Teile siis vastavate ajakirjade nimed, mida võite tellida soovikorral „Rahvanäitelava“ kaudu.

O. O. Saarekülüst.

Palun Teie lugupeetud ajakirja veergudel lahkelt vastata, missugust näidendit oleks kõige sobivam võtta näitleja juubelipäeval mängimiseks?

Näitleja juubelipäevaks võetagu mängimisele sama näidend, milles mängis ta kaasa esimest korda hakates korduvalt esinema. Esimest korda mängis ta muidugi mõnd vähemat osa, nüüd aga juba kas pääosa või tähtsamat. Selline märgede tuleks trükkida ka eeskavule — publikule teadmiseks. Kui aga mingil põhjusel ei taheta seda näidendit mängida, siis valitagu rohkem sisukam teos, soovitav algupärane, kuid pääasi, et juubiläril oleks ta annetele vastav osa. On juubilär koomik, võetagu ta aupaevaks naljamäng, kus ta oma huumoris võiks sädeleda, kui aga traagik, siis muidugi draama. Dramadest võiks soovitada: J. Mändmetsa „Mikk Kivi“, „Metsavahi majas“ ja „Ema“; A. Kitzbergi „Tuulte pöörises“; H. Anto „Kui torm vaikib“. Naljamängudest: H. Raudsepa „Kikerpilli linnapead“, „Mikumärdi“; E. Linde „Veendund poissmehed“; A. Kitzbergi „Ullike“.

Einmanni Hariduse Selts.

Kuidas saab laval järgmisi valgus- ja helieffekte tehniliselt läbi viia: õrn tuul, lainete kohin, torm, vihmasadu, rahesadu jne.

Teie poolt esitatud effekte on nii palju, et nende üksikasjalik tehniline käsitus siinkohal ruumi tõttu võimatuks osutub. Lootes, et teil mainitud effekte ühes tükis korraga tarvis ei lähe, lubame endile vastuse suhtes väikese viivituse. Andsime küsimused vastamiseks meie lavatehnika eriteadlasele. Kuna küsimused üldise tähtsusega, püüame sel teel neid lahendada peensustega järgnevais numbreis.

Muljeid teatrikongressist.

Teatrite vaheline kongress, mis peeti 2. ja 3. aprillil 1931. a., töötas saada maanäitelava tegelastegi laialdaseks rünnakuks pealinnas. Tegelikult osutus see aga kaunis piiratuks. Keda võis kongressisaalis näha, olid peamiselt kutseteatrite juhid ja näitlejad, maalavategelasi oli vaid mõni üksik. Nii on ka mõistetav, et enamjagu arutatavaid küsimusi puutusid vaid kutseteatriteid. Selle tagajärjel oli märgata, et teisel kongressipäeval oli maategelasi jäänd veelgi õredamaks. Vähene ja loid osavõtt oli aga mitmeti kahjulik maanäitelavadele. Nii näiteks tuli arutusele, kas määrata maaväiketeatreile antav riigi toetusraha maakonnalinnades asuvalle teatreile või maanäitelavalisile organisatsioonile. Muidugi, seda küsimust hääletusele panes, polnud väga imestada, kui resolutsioon langes linna-teatrite kasuks. Kuigi kirjanik Rutoff, kes oli ühtlasi üks referentidest ja käsitas oma ettekandes maanäitelavade ainelist puudust, nõudis maanäitelavade õigust temale määratud abirahale, mille abil saaks vähegi parandada kunstilist taset, muretseta näiteseinu, tarvilikke rekvisiite, palgata ühine dramaturg jne. — leidis loiu poolehoidu.

Suuremaid ja reaalsemaid tulemusi kongress ei andnud ja anda ka ei saandki, kuna küsimuste rohkus ja tähtsus suuremaid kaalutlemisi vajab, kui seda pakkus kahepäevaline kongress. Kuid küllalt ka kaalutlusist — on vaja astuda reaalseid samme asja arendamiseks. Kui väiketeater kongressilt muud kasulikku ei saand, siis vähemalt teadmise, et temal endal on aeg hakata iseseisvalt organiseeruma. Ja on kindel, et kui maa selle energia, mida tal muis küsimusis on, rakendab tööle maa rahvusliku teatrikunsti arendamiseks, siis need distantsid, kes seni maateatrite tööle ükskõikseltsuhtisid, tehtud tööd ja endaalgatust sunnitud on hääks kiitma. Näib, et maateatrite endaorganiseerimiseks on jõudnud paras aeg.

★

Nurtest. Suure hoole ja andumusega asus Agapäe Noorte Ühing lavastama meie parima noorsoonäidendite autori Joh. Heimberg-Körreveski teost „Kuidas 7 rätsepat Türgi sõtta läks“. Oli peetud juba mitu harjutustki — sääal aga pääsis äkitselt ümbruskonnas lahti n. n. „usuline ärkamine“. Teatavasti on aga „ärgand usklikud“ ägedalt igasuguste näidendite vastu, olgu ta kas või ülalnimetatud teos, milles ometi on niipalju vooorusi ja õpetlikku meie noorsoole. Kuid polnud midagi parata — tuli loobuda tänava noortele peokorraldamisest.

★

Vaabina Rahvaraamatukogu Selts valis oma mängukavva Hugo Raudsepa äsjailmund uue 3-vaat. komöödia „Põrund aru õnnistus“. Kui Selts valiku juurde kindlaks jääks, oleks tema esimene selle algupärandi lavastaja, milline saand seni arvustusest hääkskiitva otsuse ja millest võib loota lavalist menutükki.